

Kredo

Müstəqil icmal-siyasi, publisistik qəzet N 37 (1293) 19 dekabr 2025-ci il

Qiyməti 1 manat

Qəzet 1999-cu ilin oktyabrından çıxır

Sözün əbədiyyət gücü

EVİN TİKİLSİN

VÜSAL NURU,
yazıçı-publisistik
Azərbaycan jurnalinin
məsul katibi

Esse

Hələ o vaxtlar Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin qapısından içəri girmirdim. Sahil bağında durur, binaya həvranlıqla baxıb, gedirdim. Bu o vaxtlar idi ki, şeir yazıb gizlədirdim. Binaya girməyə utandığım kimi, yazdıqlarımı da kimsəyə oxumağa ar eləyirdim. Dediydim bu binanın qapısından o zaman içəri girəcəm ki, kimsə gizlətdiyim şeirlərdən bir-ikisini oxuyub fikir bildirsən, o da müsbət fikir: "yaza bilirsən". Bu sadə bir kəlmə mənə bəs edirdi ki, özümə inanım, tilsim qırılsın; ehtiyacın digirlədiyi böz yoldan xəyalımın gey qurşağından çəkdiyi yola keçim. Hələ Bakıya köçməmişdən kod kitabxanasından alıb oxuduğum əsərləri, "Yazıçılar İttifaqı" "Yazıçılar İttifaqının qurultayı" exolu səslənən sözlər, yazıçıların adlıkdən çıxmış həyatı moni çökürdi. Hiss eləyirdim ki, hardasa oralarda bir yerim, bir köşəm, ünvanım var, gedib onu tapmalıyam. Ona görə də Yazıçılar Birliyinin binasına mənə zəvvarın məbədi kimi idi. (İndi də elədi). Söhbətə uzaqdan gəlməyimin tutarlı səbəbi var.

Günların bir günü Cəbrayılın olan dostum təklif elədi ki, qohumları olan şəhid haqqında yazılmış kitabın təqdimatına birlikdə gedək. Ünvan soruşmadım, vətəndaşlığımız vaxtda görüşdük, bir də gördüm gəmişik hərdən gəlib uzaqdan baxdığım, boyunu sevdimm AYB-nin qarşısına. Bu dəfə mən içəri səbəb apardı. Tilsim qırıldı. Bəlkə də xəyalımı yaşayırdım deyə, mənə belə təsir eləyirdi. Çünki yanımda eyni pillələrli qalxan dostum üçün yaşadığı

binanın pilləkənləriylə bu pilləkənin fərqi yox idi. Məhəccərin taxtasında illərdi üst-üstə yığılıb qalan əllərin honirini o, hiss elmədi, divarların ürək döyüntülərini cəstimdirdi, portretlərdən baxan adamların baxışlarını görmürdü.

Xülasə, kitab təqdimatı o vaxtkı səhnəli, qırmızı pərdəli, bironurğalı kresloları olan kreslodə oturduq, amma qapıya yaxın yerdə. Yadımda deyil kim nə danışdı.

Təqdimat qurtardı, hamıdan əvvəl çıxırdı durduq foyədə, Söhrab Tahir ətrafına yığılan adamlara mülayim tərzilə nəse danışdı. Dostuma dedim ki, Söhrab Tahir babamı çox yaxşı tanıyırsan. İrəndən birlikdə gəliblər. Qardaş kimi olublar. Dostum təkid elədi ki, elə indi ona yaxınlaşım, tanış olum. Utancaqlıq qoymadı, Dostum yaxınlaşdı, mənə təqdim elədi: "Söhrab müəllim, Vüsal Əli Fəruxinin nəvəsidir". (Ana babam Əli fərqlənən xalça ustası olduğuna görə o vaxt tanınırdı.) Gəri çəkilməyə yərim qalmamışdı. Söhrab Tahir şən əhvalda, həqiqətən də öz doğması illər sonra görmüş kimi, qollarını açıb mənə qarşıladı. Görüşdük, öpdük mənə. Belə bir ortamı harda görmüşdüm? Mənə özünə sıxmışdı, nəvəsi kimi babam haqqında ətrafdakılara təndirdi. O vaxtın, demək olar, bütün mədəniyyət və incəsənət adamları Ağdamda gedəndə babamın qonağı olmuşlar. Dayımın çəkdiyi qalaq-qalaq şəkillərdən görmüşdüm. İki ekle xalaxın adını da Heydər Əliyev qoymuşdu. Bunları da Söhrab Tahir onun dinləyənə deyirdi. Fərdədən içim tənədrə dönmüşü, suya çəkilmis paltar kimiymidim, utandığımdan alınım, bığımın tərəni alımın dalyıla silə bilmirdim. Şair birdən soruşdu ki, nə yazırsan? Elə bil dilimin altında gizlətdiyimi duymuşdu. Özüm dəyə bilməzdim şer yazıram. Şeirlərimə baxın, ay belə, ay elə. Dedirdi.

"Lap yaxşı, çox yaxşı" dedi və çevrilib kənardan ona baxan kişiye səsləndi: "Əlirza! Bu mənim qardaşımın nəvəsidir. Sabah səne şeirlərin gətirəcək, bir oxuyub baxarsan". Mənə kürəyimdən Əlirza müəllimə tərəf itlədi. Başa düşdüm ki, sabah üçün ünvan almıyam. İlk dəfə üzünü gördüyüm Əli Rza Xələfi mənə "Kredo" qəzetinin ünvanını verdi.

Sabahın açılmağını böyük həyəcanla, narahatlıqla gözlədim. Çünki bu sabah mənim yolum dəyişə bilərdi. Her şey mənim üçün Əli Rza Xələfinin ona təqdim edəcəyim şeirlərə münasibətdən, fikrindən asılı

idi. Niyə bu söhbətə bu qədər uzaqdan gəldim? Çünki bunu da Əli Rza Xələfidən öyrənmişəm.

Əli Rza Xələfi redaksiyasının qırmızı qapısını yeni yoluma yaşıl işıq kimi yandırdı, açdı.

Qapıdan ilk dəfə girəndə o, dəhlizdə adətə üzrə siqaret çəməyə var-gəl edirdi. Çəkincə-çəkincə içəri girdim. Görünür, həmin vaxt həmişəki kimi beynində yazırdı, mənə elə də isti qarşılamadı deyə, bir az ürkdüm. Kağızları əlimdən alıb otağına keçdi. Bir vərəq oxudu, iki vərəq oxudu, sonra mənə içəri çağırıb əyləşməyim üçün yer göstərdi, yəni mənə otağın

da yer verdi. O gündən "Kredo" qəzetinin redaksiyasında mənim yerim oldu. Şeirləri oxuyub kənara qoyandan sonra mənə dedi ki, ilk sözü bu gün də eşidə bilirim: "Evin tikilsin, sən yaza bilirsən". Sonra başladı da, ha yaxından tanışlıq üçün suallar, cavablar. Elçilik razılaşmasında verilən şirincay kimi bizə xoruzquyruğu çay gəldi. O gün Əli Rza Xələfi tapırdı ki, hər gün redaksiyaya gəlim. "Bura Akademiyadı, ey, evin tikilsin. Gəl, gör bura kimlər gəlir, kimlər nə danışır. Ədəbi prosesi izlə". Sonra mən operatorların otağına apardı. Yazırlarını qadına uzatdı:

- Bu istedadlı oğlanın şeirlərini səne verirəm, Həqiqət xanım. Yazarsan. Gələn nömrəyə qoyarıq.

Həqiqət xanım menden adımı, ədəbi imzamı soruşdu. O vaxt ədəbi imza haqqında heç düşünmək ağılıma gəlməmişdi.

-Vüsal Nuru, dedim. O günü aşiqin gözüne düşən Vüsal Nuru kimi dəyərləndirdim. Arzumda çatmışdım. Əli Rza Xələfi mənə otaqda stul verdi, yer göstərdi və hər gün mənə özünə bir az da yaxın buraxdı.

Döğrudən redaksiya bəbir akademik idi, çünki akademiklər, professorlar, jurnalistlər, çarilər... gəlirdilər bu otağa. Nə söhbətlər, müzakirələr gedirdi. Heç vaxt unutmuyacağım, fikirlərimə, düşüncələrimə yaxşı təsir etmiş Nejat Mikayılladənə bu redaksiyada görüş, doğlaşmışdım. Yəni Əli Rza Xələfinin üzümə açdığı qapıda ancaq qazanırdım.

Əlirza müəllim hər saat oturmazdı, elə bil gəzirdikcə ekstaza girirdi, nirvanaya çatırdı, doqquzuncu olona yüksəlirdi. Elə sövçilə, elə ehtirasla, elə yangıyla danışdı, izah eləyirdi, arqumet gətirirdi ki, həqiqətən onun nitqinə, savadına, informasiya bazasına, söz lüğətinə hamı qibət eləyirdi. Dilinin şəkəri duadan formalaşdı: "Ayo, evin tikilsin... Məsələn: "Ayo evin tikilsin, bunları adama universitetdə öyrətmirlər ey..." və ya "Ayo, evin tikilsin, get bir o Hegelin kitabını götür, arada vərəqlə dana... Adamin intellektual səfərsinin ölcüsü itir, Bir də görürdün Herodotdan danış, Yunan mifologiyasında qohumluq bağlarını izah eləyir, həndəsə öyrədir, süflülyin qatlarını vərəqləyir. Bu yaddaşın sahəsi nə qədərdir? Özü də səz kəhərinə emosional qırmıncı ilə vurub elə capır, elə capır, deyirsən indi üroyi yerindən çıxacaq. O danışanda bütün varlığını mövzuya təslim eləyir.

Deyirdim anı, oturmağı səvməyən adamdı. O ancaq var-gəl edir, barməğinin arasında da siqaret sönmür. Amma nə vaxt oturdurda, mənə gəldi yənə, deyirdi, stulunu bəri çək. Bir də görürdün otaqda xeyli menden yaşlı, savadlı, titulu, nüfuzlu adamlar var, başa keçməyə əlaqəm imkan vermir. Çalışdırırdı heç oturmayım, kənardan dinləyim. Əlirza müəllim bir dəfə çağırırdı, iki dəfə çağırırdı, üçüncüdə deyirdi: "Əy evin tikilsin! O stulu götür, get otaq yənəmə, qulağına söz deyəcəm". O, "qulağına söz deyəcəm" kəlməsiylə barməyi bildirirdi ki, guya mənə ona lazım, başa keçdiyi üçün tituli sayırsınlar. Mənə redaksiyanın qonaqlarına ələ saxavətlə təqdim elədi ki, özüm də özümə həyran olurdum. Deyirdim, mən gənə bəy bəyda istedad imişəm, xəbərim olmayıb, batıb qalmışam.

(Davamı 3-cü səhifədə)

EVİN TİKİLSİN

(Əvvəli 1-ci səhifədə)

Məni təkcə başqalarının yox, öz gözümdə də böyüdürdü. Özgüvənim artırıldı.

İşlətməyə çalışırdı. O yazını oxu, fikrini denən, bu yazıya münasibət bildir, bu yazını redaktə elə... Redaktə dedim, yadıma düşdü: bir dəfə kiminsə yazısının üstündə işləyirdi. Sonra mənə verdi ki, operatorlara aparım, yığınlar. Gördüm yazıdan baş açmaq mümkün deyil. Xətlər çəkib, işarələr qoyub, sözləri pozub, cümlə yazıb, hardan-hara abzas keçirib... Dedim, Əlirza müəllim, bu yazının nəyi var ki, nə yığılsın, dərc olunsun? Bunu siz yazmış olunuz. Dedi: "Bəzi yazıların ruhu olur, nüvəsi olur, bir az əl gəzdirirsən, görürsən dirildi, boy göstərdi. Bəzi yazılar da var ki, cümlələr, sözlər ütülüdür, yerindədi, amma ölüdür. Onun heç hərf səhvini də düzəltməyə dəyməz. Ruhsuzdu. Ölü doğulub. Hansı yazının üstündə işləmək olursa, demək, onun nəyisə var. Yaddaşımda saxladım.

Əli Rza Xələfliyə öyrəndiyim hər şey yadımdadır.

Deməli, Əlirza müəllimin unikal xarakterindən biri də onun yazmaq vərdəsidir. Yaxından tanıyanlar bilir. Əlirza müəllim, bəlkə də, təsadüfən stulda oturub, dirşeyini stola qoyub ağ kağıza yazır. Əsasən, adəti üzrə siqaretiylə gəzişir, operatora diktə edir, o da yazır. Vəssalam. Bir dəfə bir mübahisənin qalibi olmuşdu; iki ayrı mövzuda eyni vaxtda iki operatora diktə eləyib məqalə yazdırmışdı. Bilmirəm belə bir unikalıq başqa kimdə var? Mən tanıyıram. Nitqi o qədər səlis, ütülü, poetik, redaktəlidir ki, sonradan göz gəzdirməyə, cümlə düzətməyə ehtiyac qalmır. Onun beyni artıq belə formalaşmış. Bilmirəm, bəlkə də, oturub yazanda əziyyət çəkir.

Redaksiyada işlərin nə qədər gərgin olduğunu şahidi idim. Ayaqlarını qatlayıb, gözünü yumub bir neçə dəqiqəlik dincəlməyə vaxtı olmurdu. Onu deyib, gələn qonaqlarla elə emosiyayla danışdı, deyirdim bu saat bu kişi yıxılacaq, bu səsin küleyinə, sözün çəkisinə əl-ayaq dözər? Gərginliyin içində yeni çap olunmuş, köhnədən qalmış kitablara da bələd olurdu. Deyirdim, ay Əlirza müəllim, bunları oxumağa nə vaxt fürsət tapırsız?

Bir dəfə Dədə-Qorqud haqqında kitabın təqdimatına gedirdik. Kitabdan ona verməmişdilər, ya kimsə gətirib çatdırmamışdı, nə idisə, əldə yox idi. Amma biz gedirdik. Həmişəki kimi məni yanında oturtdu. Kiminsə əlindən təzə kitabı aldı, varaqladı və birdən ona söz verildi. Danışdıqca cusa gələn, bir sözü düşməyən, kəlməsi ləxlamayan Əlirza müəllim kitabı, dastanı elə təhlil elədi ki, ondan sonra Çıxış edənlər "Əlirza müəllim demişkən...", "Əlirza müəllimin dediyi kimi" ifadələrlə, sitatlarla sadəcə, çıxış vaxtlarını doldurdular.

Soruşdum ki, axı siz bu kitabı oxumamışdınız, belə necə danışa bildiniz? Dedi ki, mən vərəqləyəndə bildim ki, o (müəllif) nə yaza bilər, nədən yazıb, nə yazıb.

Həqiqətən, kitabı oxuyanda gördüm ki, Əlirza müəllim sanki kitabın redaktoru olub. Məncə, bu fenomenlikdi.

Məni məcbur elədi ki, babam haqqında bir məqalə yazım (bu çox sonralar idi, amma maraqlı burasıdır ki, yadında qalmışdı), yazdım, onu da ilk kitabıma əlavə elədi. "Yağış damlasıyam" adlı ilk kitabımın sevincini bərabər yaşadım. Redaksiyanın böyük otağında süfrə açdı Əlirza müəllim. Gələnə məni təriflədi, kitabımı verdi. Onun dəstəyi ilə Yazıçılar Birliyinin üzvü oldum. Bir vaxtlar Sahil bağında durub binaya baxan həmənlə gənc oğlan indi həmənlə binaya girməyə vəsiqə almışdı. Bu mənim üçün yeni bir dünya qazanmaq idi. Bir vaxtlar axtardığım ünvanı tapmaq idi. Bu binaya gələn yolu mənə Əli Rza Xələfli açmışdı. Arzum, xəyalımı yaşamağa bələdçi olmuşdu. Sonra qanadlarım çıxdı və mən günlərin birində yuvadan uçdum. Əli Rza Xələfli mənə səmanı tanıtdı, uçağı öyrətdi. O, həqiqətən də müəllim, ustad, mürşid olmağı bacarmış adamdı.

Bu gün Yazıçılar Birliyinin bu müqəddəs binasında, Azərbaycan ədəbiyyatının ən qocaman "Azərbaycan" jurnalında çalışıram. pəncərəm həmənlə Sahil bağına baxır, o gənc və utancaq oğlanın durduğu yerə.

Dönüb hardan gəldiyimə baxanda, məni zəif işıqlı dəhlizdə, göy rəngdə "Kredo" yazılmış ağ işıqlı lövhənin altında, tünd qırmızı dəmir qapının qarşısında dayanan boz kostyumlu, barmağında siqareti tüstüləyən, dili dualı qocaman adamı görürəm; Əli Rza Xələfli. Səsi bu gün də qulağımdadı: "Yeri, evin tikilsin, yeri!"

P.S. Bu yazının nöqtəsini qoyub gedəndə binamızın 3-cü mərtəbəsində - ilk dəfə görüşdüyümüz həmənlə foyədə Əli Rza Xələfliylə rastlaşdım. Məni görəndə kimi qollarını açdı. Üzü güldü, "Ay, evin tikilsin, hardasan?" Doğması kimi bədrinə basdı, alnımdan öpdü və fürsətdən istifadə eləyib yanındakılara yenə məni tanıtdı... Mən də fürsətdən istifadə eləyib yanaşı şəklimizi yenilədim.